

dr Andreja Mihailović

Krivično pravo - opšti dio (II)

po udžbeniku Krivično pravo –
Zoran Stojanović

Izvori krivičnog prava

Tumačenje u krivičnom pravu

Analogija u krivičnom pravu

Nauka krivičnog prava i njen odnos sa drugim naukama

IZVORI KRIVIČNOG PRAVA

- Izvore krivičnog prava dijelimo na međunarodne i nacionalne, kao i na posredne i neposredne
- Međunarodni izvori su po pravilu posredni izvori
- Ustav CG previđa da su potvrđeni i objavljeni međunarodni ugovori kao i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava sastavni dio unutrašnjeg pravnog poretka, imaju primat nad domaćim zakonodavstvom i neposredno se primjenjuju kada odnose uređuju drugačije od unutrašnjeg zakonodavstva (čl. 9)
- Neposredna primjena međunarodnih ugovora u krivičnom pravu je moguća samo izuzetno!
- Međunarodna akta nisu precizna u dovoljnoj mjeri u pogledu određivanja bića krivičnog djela niti sadrže propisanu sankciju da bi se mogla primjenjivati
- U nekim slučajevima međunarodno pravo može predstavljati dopunski izvor
- Za razliku od materijalnog krivičnog prava, postoji veći broj bilateralnih ugovora iz oblasti međunarodne pomoći u krivičnim stvarima koji se neposredno primjenjuju

II GENEVA CONVENTION

FOR THE AMELIORATION OF THE CONDITION OF
WOUNDED, SICK AND SHIPWRECKED MEMBERS
OF ARMED FORCES AT SEA

Nacionalni izvori

- Ustav sadrži dvije vrste odredbi od značaja za krivično pravo: 1. one koje krivičnopravne principe podižu na rang ustavnih principa (npr. načelo zakonitosti); 2. one koje predstavljaju osnov propisivanja određenih inkriminacija (npr. odredbe kojima se garantuju određena ljudska prava i slobode)
- Ustavne odredbe predstavljaju posredan izvor krivičnog prava i imaju dvostruki značaj – za zakonodavca koji ih konkretizuje i sud prilikom tumačenja
- Zakon – jedini glavni i neposredni izvor krivičnog prava (u CG zakonske izvore predstavljaju KZ i krivičnopravne norme iz sporednog zakonodavstva)
- Podzakonski propisi – dopunski izvori krivičnog prava kada krivični zakon upućuje na njih (kod tzv. blanketnih krivičnih djela pri formulacijama „neovlašćeno“, „protivpravno“, „suprotno propisima“ i sl.)
- Sudska praksa – ne predstavlja izvor krivičnog prava; značaj odluka viših sudova i pravnih shvatanja zauzetih u njima
- Teorija krivičnog prava – ne predstavlja izvor krivičnog prava; značajan uticaj prilikom stvaranja i primjene krivičnog prava
- Običaj – ne predstavlja izvor krivičnog prava; u ranijem periodu predstavljalo je izvor do usvajanja načela zakonitosti

Tumačenje u krivičnom pravu

- Tumačenje – iznalaženje pravog smisla pravne norme
- Tumačenje razlikujemo u odnosu na subjekta koji tumači pravne norme i u odnosu na metoda koji koristi prilikom tumačenja
- Autentično tumačenje – daje tvorac zakona (Skupština CG); karakteristično je po svojoj obaveznosti (može biti u okviru zakonskog teksta koji se tumači – „značenje izraza“ ili naknadno posebnim zakonom)
- Doktrinarno tumačenje – daje krivičnopravna teorija; nema obavezujuću snagu, ali ima veliki značaj
- Sudsko tumačenje – obavezujuće je samo za konkretan slučaj; stavovi i pravna mišljenja su značajan oslonac za odluke nižih sudova i instrument ujednačavanja sudske prakse

METODI TUMAČENJA

Jezičko (gramatičko) tumačenje – utvrđivanje jezičkog značenja zakonskog teksta

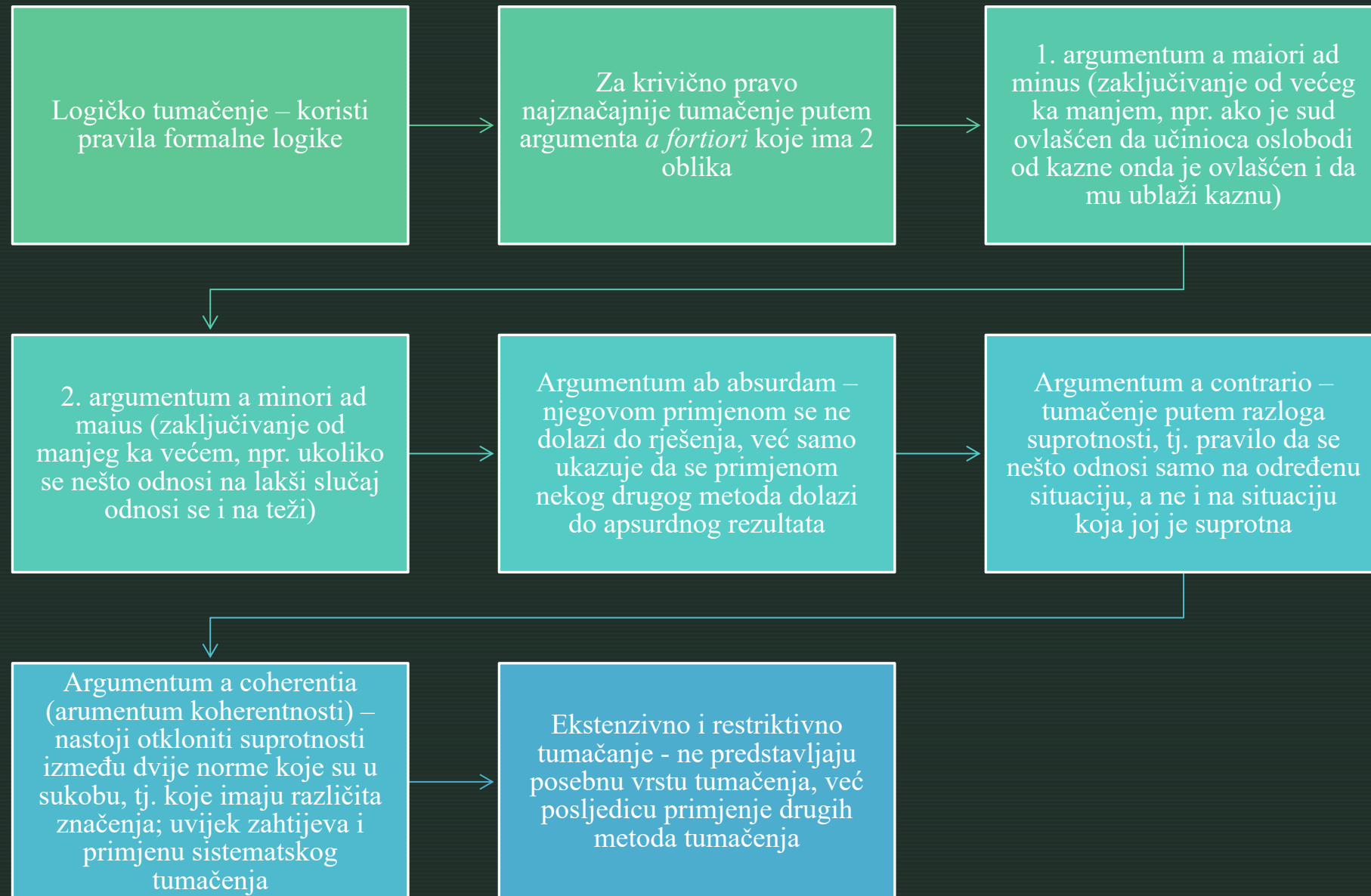
Sistematsko tumačenje – polazi od mjesta pravne norme u pravnom sistemu (mjesto norme u okviru određenog člana ili glave je značajno za utvrđivanje njenog objekta zaštite)

Komparativno (uporedno) tumačenje – nema veći značaj i može poslužiti kao dopunski metoda i orijentacija pri drugim metodama tumačenja

Istorijsko tumačenja – polazi od istorijskog konteksta u kojem je norma nastala i dolazi do cilja koji se njome nastojao postići

Teleološko (ciljno) tumačenje – „kruna“ svih tumačenja; iznalazi smisao zakona – ratio legis; mjerodavno u slučaju kolizije rezultata do kojih se dolazi prilikom drugih metoda tumačenja (podvrsta – teleološki redukcionizam kada se jasan pojam tumači uže od njegovog stvarnog značenja, tj. uzima se isključivo značenje koje dolazi iz cilja norme); ekstenzivno teleološko tumačenje je zabranjeno u krivičnom pravu jer vodi kreativnoj analogiji

LOGIČKO TUMAČENJE

Analogija u krivičnom pravu

- Suštinska razlika između analogija koja predstavlja metod tumačenja krivičnog zakona (tumačenje po sličnosti) i analogije koja predstavlja stvaranje krivičnog prava (kreativna analogija)
- Cilj tumačenja po sličnosti je iznalaženje pravog smisla pravne norme, dok je cilj kreativne analogije popunjavanje pravnih praznina
- Kod krivičnog prava, usled načela zakonitosti, treba poći od pretpostavke da pravne praznine ne postoje, tj. da ih nije dozvoljeno popunjavati
- Jedini izuzetak je kreativna analogija u korist učinioca, tj. analogija kojom se sužava kriminalna zona ili se na planu krivičnih sankcija učinilac dovodi u povoljniji položaj
- Na tumačenje putem analogije (*argumentum a simili ad simile*) nekada upućuje sam zakon, npr. kod krivičnog djela sabotaze propisano je da se radnja preduzima na prikriven, podmukao ili drugi slučan način (čl. 367 KZ)

Nauka krivičnog prava

Nauka krivičnog prava je pravna, normativna nauka koja obuhvata: krivičnopravnu dogmatiku (nauka krivičnog prava u užem smislu koja se bavi pitanjima kakvo je postojeće krivično pravo), dio kriminalne politike (koja se bavi pitanjima kakvo bi krivično pravo trebalo da bude)

Nauka krivičnog prava ima svoj opšti dio (čiji osnovni predmet izučavanja predstavljaju krivično djelo i krivične sankcije, kao i sa njima povezani instituti) i posebni dio (čiji su osnovni predmet izučavanja pojedina krivična djela)

Odnos sa naukom krivično procesnog prava – razlikuju se po predmetu izučavanja jer ona izučava krivični postupak sa pravnog aspekta

Odnos sa kriminalnom politikom – prema tradicionalnom gledištu ona predstavlja dio nauke krivičnog prava (danas joj se priznaje samostalnost i ona se bavi izučavanjem svih oblika društvene reakcije na kriminalitet)

Kriminologija – izučava etimologiju i fenomenologiju kriminaliteta, tj. njegovim uzrocima i pojavnim oblicima, kao i pitanjima njegove društvene kontrole

Penologija – se bavi procesima izučavanja krivičnih sankcija

Kriminalistika – se bavi otkrivanjem krivičnih djela i njihovih učinilaca

Odnos sa naukom prekršajnog prava – zbog srodnosti sa naukom krivičnog prava koristi njene rezultate pri obradi izvjesnih instituta

Nauka međunarodnog krivičnog prava polazi i od nauke krivičnog prava i od nauke međunarodnog javnog prava

Hvala na pažnji!

